

Gebouwen bewust van plaats en tijd

Over Aldo Rossi en zijn architectenbureau: een gesprek met Andrea Leonardi

GENT — Hier en daar wordt iets gerestaureerd en af en toe wordt een halve wijk gesloopt. En in het Museum van Hedendaagse Kunst houdt een tentoonstelling van de architect Aldo Rossi (°1931) de Gentse situatie een spiegel voor de ogen. Gent levert slag met een hersenloze bouwvakkerswoede, Rossi hangt in het museum, de plaats voor wat daarbuiten geen plaats vindt.

Aldo Rossi is een groot architect, dat is duidelijk na een bezoek aan de tentoonstelling. Zijn werk heeft alles wat de Belgische stadsplanning mist. Een enorm gevoel voor kulturele konteksten, een gevoel voor de eigenheid van een plaats, een groot vermogen om met materiaal licht te boetsen en textuur te creëren. En een historisch bewustzijn, dat soms bijna samenvalt met wat deze gebouwen altijd zijn: hedendaagse architectuur.

Rossi is een architect die een houding aanneemt, die keuzes maakt. En toch maken de gebouwen van deze Milanees een simpele, vanzelfsprekende indruk. Kan een gebouw je gelukkig maken? Het lijkt wel zo.

„Het is simpele architectuur”, zoals Andrea Leonardi het formuleert, de man uit Rossi's bureau in Milaan, die verantwoordelijk is voor diens eerste Belgische project: het Oud Gasthuis in Hasselt. We spraken met hem over de brug tussen de eerste schets en de stenen, tussen ontwerp en werkelijkheid. En over hoe het bureau van zo'n maestro nu wel werkt.

Naast zijn kantoor in Milaan heeft Rossi er ook één in New York, met een volledig onafhankelijke bezetting. Daarnaast is er nog dat van Tokio. De architect zelf reist tussen het ene en het andere, of tussen Milaan en de plaatsen waar gebouwd wordt.

Het Milanese kantoor telt een permanente bezetting van een twaalf à vijftien mensen. Andrea Leonardi is daar dus één van.

Andrea Leonardi: „De mensen die bij ons werken zijn haast allemaal architecten of studenten die hebben gestudeerd aan de technische school van Zürich. Zij volgen alle projecten, soms alleen, soms met twee of drie. Ze doen alles. De relaties met klanten, de financiële kant, de technische problematiek van het project.

— Hoe verloopt het contact tussen de jou en Rossi tijdens het project?

A.L.: „Als er een probleem is, stel ik een oplossing voor. Dat kan gaan om technische problemen of om kleine veranderingen op vraag van de klant. Zo hebben we in het oude gedeelte in Hasselt de ramen in deuren moeten veranderen, omdat daar het restaurant ging komen.”

— Gebeurt het dat voorstellen van jouw kant leiden tot een wijziging op esthetisch vlak?

(Denkt na). „Ja, misschien wel, maar eigenlijk heeft Rossi in zo'n geval altijd het beste idee. Je moet telkens weer toegeven dat hij gelijk heeft.”

— Aldo Rossi tekent altijd, hij voert nooit zelf de projecten uit. Dat kan men zich soms moeilijk voorstellen.

„Ja, hij ontwerpt de idee van een bepaald project, onder de vorm van één of twee schetsen. Dan vertrekken wij van die schets om er een exacte, technische tekening van te maken.”

gevoel opbrengen voor zaken die specifiek zijn voor die cultuur. Dus maakt hij een gebouw voor Japan, dat alleen daar zijn logische plaats heeft. Neem bijvoorbeeld het hotel in Fukuoka. De Japanners vonden het wel goed, maar ze vonden het te Japans en te weinig Aldo Rossi. Toen zei ik: het is inderdaad Japans, maar het is ook Aldo Rossi. Het is Rossi in Japan, en die is niet dezelfde als Rossi in Berlijn. Je kan niet zomaar een gebouw van de ene naar de andere stad overzetten.”

„De Parijzenaars vonden de woonhuizen van „La Villette” teveel à la Rue Rivoli. Dat bedoelden ze als kritiek, maar ik vond dat een compliment.”

— Blijkbaar verwachten mensen van architectuur nog altijd iets dat uit de hemel komt nedergedaald. Iets universeel, los van tijd of plaats. De erfenis van het modernisme lijkt met enige vertraging gemeengoed te zijn geworden.

„Mensen zitten nog een beetje met Le Corbusier in hun hoofd. Ze beschouwen architectuur als iets geniaal. Iedereen gaat er vanuit dat een gebouw zijn eigen signatuur moet hebben, en wat is het gevolg? Op duizend gebouwen is er één geniaal en de andere negenhonderdnegenennegentig zijn niet om aan te zien.”

„Als je een huis in Gent zet moet je nederig zijn. Je moet weten dat je toch nooit beter kan doen dan de katedraal. Je moet zoeken naar de signatuur van de plaats en de cultuur, niet naar die van jezelf.”

Reizen

— In het museum vertelden ze mij dat jullie op het bureau

Aldo Rossi en Jan Hoet op de opening van de tentoonstelling in het Museum. (Foto Julien Revis)

over alles discussiëren behalve over architectuur.

Andrea Leonardi: „Ha ja (lacht). Maar dat is minder speciaal dan het lijkt. Mensen beelden zich waarschijnlijk teveel in dat ze op het bureau van zo'n beroemd architect alleen over architectuur moeten nadenken. Maar Aldo spreekt met ons over vanalles, over boeken, de film. Geen pro-

bleem. De sfeer bij ons is daar ideaal voor, want met die twaalf mensen zijn we zeker geen groot kantoor.

— Maar tegelijkertijd zitten jullie overal ter wereld en hij reist ertussen in.

A.L.: „Ja, op een gegeven moment zitten er bijvoorbeeld twee in Bari, twee in Berlijn, en ik zit nu hier. Als er iets moet besproken worden komt hij naar hier of reizen wij naar Milaan. Dat hangt er van af, want Rossi doceert ook in Venetië. Die manier van werken betekent onder meer dat Rossi nooit tijd heeft. Hij geeft dus nooit interviews, want op de twee uur die dat zou kosten kan je de problemen van een belangrijk project oplossen.”

„De mensen die verantwoordelijk zijn voor een bepaald project volgen alles van dat project. Het commerciële, het economische, en de technische of praktische problemen. Daardoor heeft iedereen voeling met de totaliteit. En als Rossi met één persoon spreekt is hij automatisch van alles op de hoogte.

— Daarin verschilt jullie bureau waarschijnlijk van veel andere?

„Ja, maar wel als je rekening houdt met de tijdseconomie van iemand die tegelijk met dingen in Hasselt, Bari en Tokio bezig is.”

— Jijzelf staat in voor het project in Hasselt. Ook daar heb je een situatie die expliciet aandacht vraagt voor de plaats: een oud klooster.

„De vleugel die tegen het oude gedeelte is aangebouwd sluit het meest daarbij aan, zowel door het vocabularium als door het materiaal. De andere vleugel en de toren zijn moderner. Daardoor krijg je een diversiteit die dialogueert

met de textuur van een kleine stad als Hasselt. De architectuur is minder groots, minder agressief, ze heeft een menselijke dimensie. En de Naamse steen zorgt voor een eenheid.”

„Het is een nederig ontwerp. De mensen van de stad merken verontrust op dat het zo normaal was. Toen antwoordden wij dat het ook een normaal huis moest zijn. De rijkdom zit trouwens vooral in de materialen, daar heeft Aldo een enorme feeling voor.”

Witte ramen

Hoe werkt een bureau rond zo'n architect, gingen we Andrea Leonardi vragen. Maar natuurlijk praat je al gauw over Rossi en zijn architectuur, zeker als je de tentoonstelling pas gezien hebt.

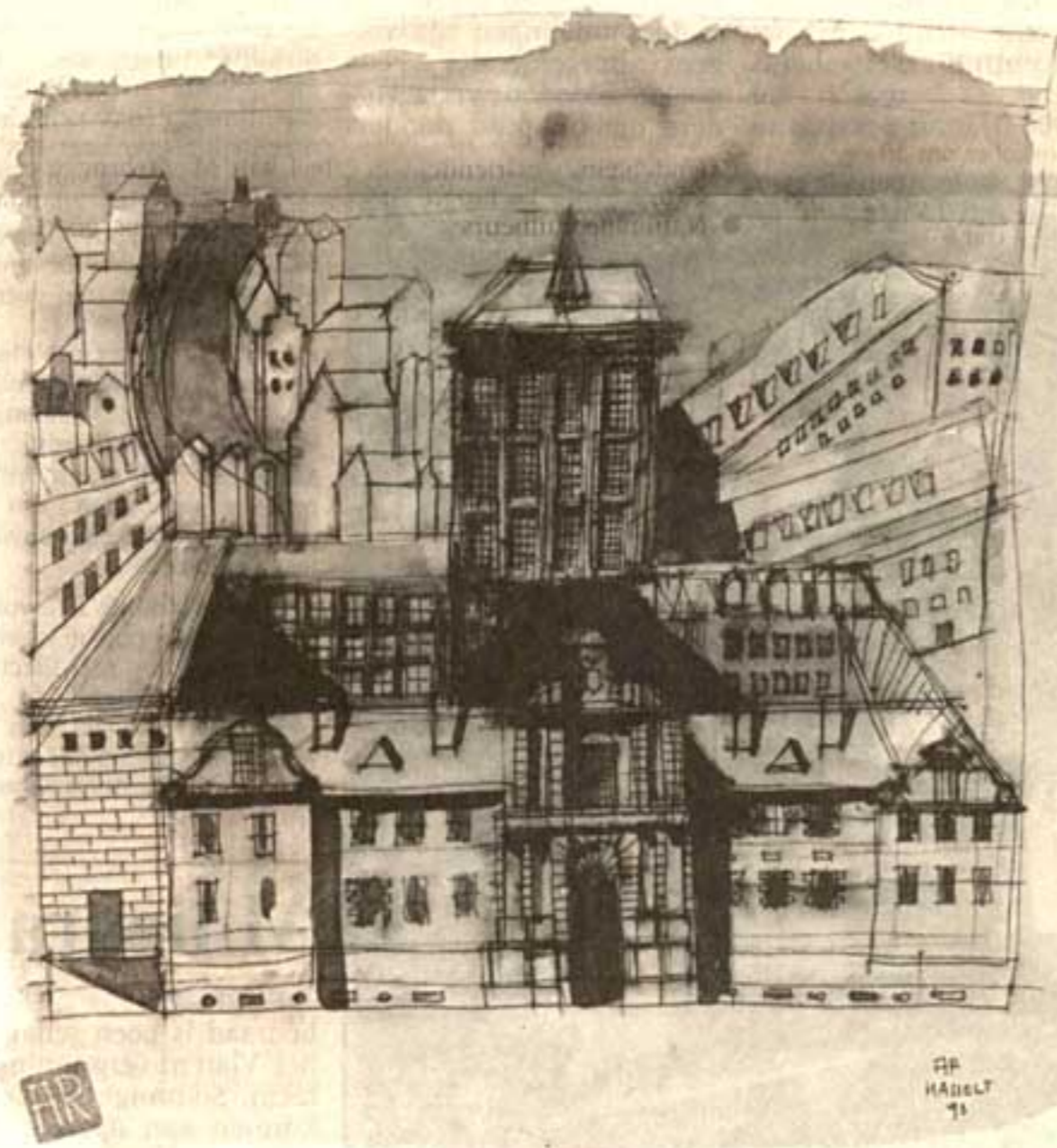
Nederigheid is een kernwoord voor Rossi's houding. In een inleiding die Geert Van Istendael bij de voorstelling van het project „Oud Gasthuis” schreef, haalt hij een discussie aan tussen Rossi en De Gregorio, de chef van het bureau waarmee hij voor het project in Hasselt samenwerkt.

„Welke kleur geven we de ramen, Aldo?” „Wit”, antwoordt Rossi. „Hoezo wit, waarom wit?” „De mensen verven hier hun ramen toch ook wit. Waarom wij dan niet?”

Andrea Leonardi: „Je hebt veel architecten die hun ontwerp willen gerealiseerd zien zoals zij het bedacht hebben, en niet anders. Bij Rossi is dat niet zo. Hij is heel open, hij luistert zeer veel. Ook, en vooral naar de technici. Zijn architectuur voegt zich naar de lokale en technische eisen. De deuren zijn zoals ze in het land gemaakt worden, de ramen ook.”

„Rossi fixeert zich nooit op een idee, daarom zijn er ook nooit problemen en is ook de klant tevreden. Eigenlijk maakt hij zeer simpele architectuur.” (DP)

„Aldo Rossi, architetto”, in het Museum voor Hedendaagse Kunst, Citadelpark, Gent. Open dagelijks van 9 u. 30 tot 17 u. 30, maandag gesloten. — Tot 28 november.

De schets van Aldo Rossi voor het ontwerp Oud Gasthuis in Hasselt.